

T. ÁGOSTON LÁSZLÓ

HÁROM ASSZONY

Amikor elkezdték ásni a kertvárosi ház alapját, eszükbe se jutott Kovácséknak, hogy valamiféle csicsás, nagy épületet, netán tetőtér beépítéses palotát húzzanak fel rá. Kinek? Minek? Aztán meg miből is? A gyárban a szakszervezeti bizalmi mondta, hogy a tanács felmérte a városszéli földeket, és a soványakat, ami már a téesznek se kell, fölparcellázzák, és kiosztják építési teleknek a gyár dolgozói között. No, persze nem ingyen, meg nem mindenkinek adnak belőle, hanem csak azoknak, akiket a párt, meg a szakszervezet javasol. Elsősorban a törzsgárda tagoknak. Pali abban az évben kapta meg az ötéves törzsgárda tagsági jelvényét, meg a brigádjuk is elnyerte a szocialista címet, így aztán az elsők között került föl a neve a telekigénylők listájára. Húszéves részletfizetésre adták, de azzal a szigorú kikötéssel, hogy két éven belül meg kell kezdeni az építkezést. A gyár kamatmentes kölcsönt is adott hozzá huszonöt évre, de ha valaki közben felmondta a munkaviszonyát, vagy netán kirúgták valamiért, egy összegben és azonnal vissza kellett fizetnie a kölcsönt.

Boldogan lobogtatta meg asszonya előtt a telekigénylő nyomtatványt. Fölkapta és körbetáncolta vele az egyetlen háromszor három méteres szobájukat.

– Nincs több veszekedés anyáddal! – mondta. – Nem kell apád sunyi pillantásait elviselnem, mert már megint nem töröltem le rendesen az ajtó előtt a talpamat, holott tudhatnám, mennyire utál porszívózni. Akkor és ott hallgatom a rádiót, ahol és amikor kedvem szottyan rá. Nem kell örökké hálásnak lennünk, mert már megint két órát vigyáztak a Palikára. És nem kell...

– Jól van, ne folytasd, anélkül is tudom, mennyire utálod őket! Különösen szegény anyámat, pedig hát ha ő nem lenne... Tudom, nem könnyű velük élni, de valljuk be, hogy te se vagy valami simulékony természet.

– De hát én...

– Tudom, itt mindenkinek megvan az oka mindenre, csak én őrlődök köztetek, mint a malomkő.

– Na látod,Csillagom, és ennek most vége. Örökre vége. Minél előbb elkezdjük az építkezést, annál előbb megszabadulunk tőlük. Most 1978-cat írunk. Még az ezredforduló előtt letudhatjuk az adósságunkat, és úgy élünk majd a mi kis városszéli házunkban, mint Marci a Hevesen. Még ötvenéves

se leszek, és lesz saját házunk, kocsink, meglásd, szerzek egy hétvégi telket is. Oda visszük majd nyaralni az unokáinkat, meghívjuk a barátokat egy-egy esti nyársalásra, bográcslósra...

– Te tudod, mire adod a fejedet, de arra ne számíts, hogy majd én is beállok melléd maltert keverni. Egyszer fiatal az ember, és azért az nem járja ám, hogy kuporgatásra, részletfizetésre, meg másodállásokra pocsékolja el az életét. Aztán egy nap arra ébred, hogy elmúlt ötvenéves, a szemé alja meg tele van szarkalábakkal.

A gyári kölcsön szerződést azért aláírta, meg segített kiválasztani a títustervek közül a számára legmegfelelőbbet, de azt kikötötte, hogyha netán valamilyen okból mégis elválnának, a ház fele őt illeti. Pali egy ideig elgondolkozott ezen a kijelentésen, aztán nyelt egy nagyot, közbenézett, hogy ki hallotta, aztán csak annyit mondott halkán, maga elé ejtve a szavakat: „hisztis, mint az anyja.”

Leverték a határkarókat, aztán egy hét múlva elkezdték betonozni a kerítés alapját. A szállítóknál dolgozott egy sofőr haver. Éppen kész betont fuvaroztak az egyik közeli gyári építkezéshez. Hogy, hogy nem, az egyik rakomány véletlenül Pali telkén landolt. Gyorsan belapátolták az éppen elkészült zsaludeszkák közé. Olcsón adta a sofőr, mert ez a fuvar nem szerepelt a menetlevélen. A hegesztő gyerek meg öt liter borért összehegesztette a gyári vastelepen kiválogatott csódarabokat. Pont elég volt a kapuhoz.

Ha már volt kerítés, le lehetett rakni az udvarra a téglát, meg a többi építőanyagot. A brigádtagok meg egyik hétvégén az egyiknél, a másikon a másikon segítettek kiásni az alapot. Palinak ebben is szerencséje volt, mert éppen akkor vitt arra az útja egy markológépnek, amikor elkezdték volna a pince gödör ásását. A gépkezelő ismerős volt, megkérdezték tőle, nem lenne-e kedve jó pénzért kidobni azt a néhány köbméter földet. Ő meg rákérdezett, hogy mennyi lenne az a jó pénz? Mondtak neki egy bizonyos összeget. Gondolkozott, aztán hozzá tett még valamennyit, és délre készen is volt a pincegödör alapostul. Megebédeltek, aztán beültek a sarki kocsmába egy pofa sör mellett megbeszélni a történeteket.

A ház néhány év alatt felépült, de mihelyt egy szobácskát be tudtak pucolni, Pali rögtön beköltözött, nehogy éjszaka ellopják az udvaron tárolt építőanyagot. Sacikám, Csillagom egyelőre a szüleinél maradt a gyerekekkel, merthogy időközben egy kislányuk is született, Piroska. Jól jött a mama gondoskodása a gyerekek körül, no meg különben se sok hasznát vette volna az asszonynak a férje a ház körüli munkákban. Az ő javvörösre festett körmei, meg a malter keverés... Néha ott töltött egy-egy éjszakát, és jól megvoltak.

*

A gondok akkor kezdődtek, amikor Palika elkezdett udvarolni a kis vörös hajú Jankának, és bejelentette, hogy nem hajlandó folytatni a főiskolai tanulmányait, mert megnősül. Különbén is három vizsgán megválták ezek a balfácán tanárok, évet kellene ismételnie. Valójában nem is az ő hibája ez az egész, csak ezek a barmok nem hagyták kibontakozni, és amúgy meg tele van a töke ezzel az egész felsőoktatási rendszerrel. Tény, hogy szart se érnek ezek a mai diplomák, mert nyugaton egy utcaseprő többet keres, mint nálunk egy egyetemi tanár. Hát akkor meg miről beszélünk?... Sokkal többre megy vele, ha beáll a leendő apósa fuvarozó cégéhez kamionsofőrnek.

Pali – mármint az idősebb – a fejét csóválgatta, és azt számolta magában, mennyibe kerültek neki a fia főiskolai évei. Arról nem is beszélve, mennyi pénzt kereshetett volna, ha tizennyolc évesen beáll kamionsofőrnek. Saci vigasztalagta a fiút, hogy persze, mert az a kopasz matek tanár már a felvételinél is... Aztán rándított egyet a vállán, és kijelentette, hogy utálja a vörös hajú ringyókat. Azt csak találgatni lehet, mi összefüggést talált a kettő között.

Ennek ellenére megtartották az esküvőt, és az örömszülők egymás nyakába borulva fogadkoztak, hogy minden áldozatra készek gyermekeik boldogsága és boldogulása érdekében. Janka anyja rögtön följajánlotta, hogy lakjanak náluk, amíg nem tudnak egy megfelelő színvonalú önálló lakást szerezni, hiszen akkora az a ház, hogy elvész benne az ember. Kovács Pali csak mosolygott, a násza kezét rázogatta nagy buzgalommal, aztán a saját anyósára gondolt, és úgy vélte: úgy még sose volt, hogy valahogy ne lett volna. Saci legszívesebben széttépte volna azt a festett hajú vén banyát, aki elrabolta tőle a fiát, akit majomszeretettel óvott még a széltől is több mint húsz éven át. És akkor még neki kell megköszönnie, hogy befogadja a lánya mellé... Hirtelenjében azt se tudta, röhögjön vagy mosolyogjon ezen a lehetetlen helyzeten. Ezekhez költözik a Palika...

A ház tényleg nagy volt, de annyira mégsem, hogy ne találkozzanak benne. S ha már találkoztak, az anyós elkezdte nevelni újdonsült vejét. Mindenekelőtt a modorán szeretett volna faragni egy kicsit. Az ő köreikben nem lehet az ügyfelekkel úgy beszélni, ahogy proliéknál szokás. No, meg micsoda viselkedés az, hogy valaki hazatér egy háromnapos vidéki útról, aztán úgy, ahogy van, átizzadt, olajos, bűdös gúnyában odatelepszik az asztalhoz és kéri a vacsorát. „Nem élünk már a szocializmusban – mondogatta. – Tetszik, nem tetszik, le kell vetni ezt a proli mentalitást! Én tudom, hogy neked ez nehéz, mert ebben nőttél föl, de hozzá kell szoknod egy magasabb kulturális szinthez. Az én lányom nem ebben nevelkedett.”

– Szálljon le rólam, mama! – fakadt ki egy nap Palika. – Attól, hogy maga éveken át a pártbizottságon ringatta a sejhaját, aztán elprivatizálta azt a néhány kamiont, amiből a papa elvtárssal összehozták ezt a céget, attól még semmivel se különb ember, mint az én proli apám, akinek csak egy anyácskavar jutott a gyárból. Ne higgye, hogy ettől maguk úriemberek lettek!

– Pofátlan, szarházi kölyök! – vörösödött el mérgében az anyós. – És még én zabáltatlak?...

Másnap Palika hazaszaladt az ő jóságos édesanyjához, és bejelentette, hogy haza költözik, sőt lehet, hogy el is válik Jankától, mert azzal a lepcsés szájú vén bárisnyával egy percig se hajlandó tovább egy fedél alatt maradni. A bárisnya szó jelentését ugyan nem ismerte, de érezte, hogy nem dicséretül szolgál, s akiktől hallotta, nem voltak túl jó véleménnyel az anyósáról. Közben Janka is összeveszett az anyjával, mert neki meg az egyik régi KISZ-titkár udvarlójáról áradozott, aki azóta országgyűlési képviselő lett, és nagyon jól fest a Parlamentben. Mellesleg milliókat keres...

No, szóval ők hárman összedugták a fejüket, és elhatározták, hogy megoldják a problémát. Bankkölcsönt vesznek föl és beépítik a padlásteret. Ott aztán úgy ellakhatnak, hogy akár heteken át az ajtót se nyitják egymásra. No igen, de ki vegye föl a bankkölcsönt? A történetek után Palikát nyilván úgy kirúgja az apósa, hogy a lába se éri a földet. De ki a fenét érdekli az a vén komcsi? Majd Palika alapít egy önálló fuvarozó céget. Janka lesz a kereskedelmi igazgató. Az öreg Pali hamarosan visszafizeti a házépítésre fölvetett kölcsön utolsó részleteit. Ha szorul a kapca, akár ő is szóba jöhet a hitelnél.

Úgy élnek majd, hogy a kutyának se mutatnak utat. Annyi a bank, mint a nyú, úton-útfélen kínálgatják a hiteleiket. Nem úgy, mint az ő idejükben, amikor csak az OTP volt... Akár válogathat is az ember, hogy forintban, frankban, euróban, vagy jenben akarja fizetni a kamatokat. Azt rebesgetik politikai körökben, hogy hamarosan nálunk is bevezetik az eurót, és akkor az itteni fizetések is fölemelkednek nyugat-európai szintre. Abból meg aztán nem gond törleszteni. Az a hülye, aki nem vesz föl kölcsönt, akár van rá szüksége, akár nincs. Ez lesz a legjobb befektetés.

Az idősebb Kovács Palinak is elmondták az ötletüket. Ő meg csak elkomorodott, megrázta a fejét, és annyit mondott: NEM. Később el is magyarázta, miért.

– Én is laktam együtt az anyóssal, és kis híján ráment a házasságunk. Aztán egy életem át nyögtem a kölcsönt, pedig egy része kamatmentes volt. És a házam, amiért annyit gürcöltem, még ma is a bank nevéén szerepel. Így aztán azt mondom, nem. És még egyszer nem.

– Én meg akkor azt mondom, hogy elválok tőled, és a ház fele az enyém – ugrott talpra Saci. – Ezt még akkor írásba is foglaltuk. A fiam boldogsága nem múlhat holmi bankkölcsönön.

– No de Csillagom, hát gondolkozzál már egy kicsit! A mi életünk már nem is számít neked? Meg itt van a Piroska is... Biztosan van valami más megoldás. Nem kell rögtön fölforgatni az egész világot!

– Ha neked csak ennyit jelent a családod, vedd úgy, hogy már el is váltam tőled. Választhatsz, hogy a szoba melyik része legyen a tiéd. Ja, és elmehetsz a kocsmába vacsorázni, mert én ugyan nem főzőcskézek rád. Otromba, érzéketlen tuskó vagy. Az is voltál világéletemben.

Délután áthúzta az ágycsészét a szoba déli sarkába és középre egy lepedőt rakott föl válaszfal gyanánt. Így éltek egymás mellett két héten át anélkül, hogy akár csak köszöntek volna egymásnak. Végül Pali törte meg a fagyos csöndet. Nem azért, mintha meggyőzték volna Saci érvei, de szó, ami szó, nagyon megéhezt.

– Gondolkoztam a dagon, Csillagom – dugta át a fejét a lepedő nyílásán. – Én úgy érzem, hogy az az igazságos, ha mindkét gyerekünk egyformán részesedik a házunkból. Menjünk el a közjegyzőhöz és csináltassunk egy végrendeletet. Te a részedet a Palikára hagyod, én meg az enyémet a lányunkra, Piroskára. Jó lesz így?

– Hát... Sokkal jobb, mint az előző véleményed. Látod, te makacs, morgós medve, nem is vagy te olyan szívtelen, otromba tuskó, mint amilyenek kinézel. Lecsót főztem vacsorára. Sok kolbásszal, ahogy te szereted. Leszaladsz a boltba egy-két üveg sörért?

– Hát persze. Addig szedd le ezt a randa lepedőt!

Még azon a héten elmentek az egyik bankba, hogy fölvegyék a kölcsönt. Aztán némi készpénz alátétellel benyújtották az építési engedély kérelmüket is. Az ügyintéző ígéretében bízva hamarosan megkezdték a munkát. Mire lehullottak a falevelek, ifjabb Kovács Pálék beköltözhetek az új otthonukba. Ideje is volt, mert Janka pocakjában mozgolódnak kezdett a legifjabb Pali.

*

Mondhatnánk, hogy azon túl boldogan éltek, míg meg nem haltak. Ez azonban csak annyira lenne igaz, mint a mesék. A legkisebb Pali születése legalább annyi gondot okozott, mint örömet. A nagyanyja ugyanis a nagyobb tapasztalatra hivatkozva a legapróbb gyerek körüli teendőkhöz is hasznos és megszívlelendő tanácsokkal látta el a menyét. A szoptatástól a pelenkázáson át a fürdetésig mindenhez volt egy-egy jobb, sőt még jobb ötlete.

Janka estéknként sírva panaszkodott a férjének, hogy nincs egy perc nyugta tőle, még a mellét is megtapogatja szoptatás előtt. Saci Csillagom meg az öreg Palinak sóhajtozott, hogy nem hagyja a menyé úgy fürdetni azt a csöppséget, ahogy ő szeretné. Végül a középső Pali bejelentette a megfellebbezhetetlen határozatot, miszerint az esti fürdetés joga egyedül őt illeti. Ezen aztán mindkét asszony megsértődött, de legalább nem egymásra haragudtak.

Az újabb gond azzal kezdődött, hogy Pali nem volt otthon mindennap a fürdetési időben. Hol egy távolsági fuvar szólította el, hol meg valamiféle gyűlés, amin feltétlenül ott kellett lennie, mert ha nem tudja az ember, honnét fúj a szél, könnyen elsodorhatja a vihar. Márpedig a benzin árát hetenként emelik, az adó is minden évben több lesz, no meg az árfolyamok is naponta változnak. Hamar becsukhatja az ember a boltot, ha nem elég tájékozott.

– Földet kell venni, fiam – mondta az idősebb Pali, amikor megkapta a végkielégítést a legutóbbi munkahelyéről. – Azt nem húzzák ki a talpad alól. Hamarosan feloldják a moratóriumot, és a külföldiek is vehetnek nálunk földet. Néhány év múlva annyi lesz itt a holland, német, osztrák meg svájci kertész, hogy Dunát lehet rekeszteni velük. A mi földünk tízszer annyit terem, mint az övék. Ezt ők is tudják, meg mi is. Ezért is van annyi parlag. Szándékosan verték le a politikusok a termőföld árát, hogy ha majd eljön az ideje, hatalmasat kaszálhassanak belőle. Így volt ez a gyárakkal is. Azért mondom, fiam, hogy földet kell venni. Az a legjobb befektetés. Már mint annak aki teheti. Nem nagyot, csak néhány száz négyszögölt. Az olcsó is, meg abból lesz majd a kertészet, meg az építési telek. Csak ki kell várni az idejét. Én el is megyek minden árverésre. Idóm van, a pénzem kevés... Sok szép kis telket megvettem már. Hamarosan annyi eurót érnek majd, mint ahány forintért vettem.

*

A külföldiek egyre késtek, de jött helyettük az önkormányzati határozat, miszerint szigorúan megbüntetik azt a gazdát, aki nyolc napon belül nem kaszálja le a telkén a parlagfüvet. Volt olyan is, ahonnet a sárga csekkel együtt érkezett a határozat. Ha nem fizet, egyenes adók módjára hajtja be a büntetést az adóhivatal. Így aztán Pali egész nyáron fizetett és kaszált. A szántókat még csak bérbe tudta adni valahogy, de ki a fenének kell két-száz négyszögöl szikes legelő az Alföld közepén, vagy háromszáz négyszögöl erdő Borsodban?

Saci vállalatát is elérte a vég. Nemcsak felszámolták, zárolták is a teljes vagyonát a dolgozók fizetésével együtt. Majd ha a bíróság dönt, megkap-

ják a járandóságukat. Az első tárgyalásra már akár néhány hónap múlva sor kerülhet. Sírt, átkozta az anyjukat az üres pénztárcáját mutogatva, de ettől senki se hatódott meg. Egyedül a fia, a Palika ölelte át a vállát, és felvette a saját cégéhez telefonkezelőnek. Attól kezdve ő ült Janka íróasztalánál, és ő vette fel a megrendeléseket. Még egy hónapja se volt ebben a bizalmi állásban, amikor így szólt a fiához:

– Mondd, Palikám, ez a te apósod, a Lajos, nem volt véletlenül három per hármás ügynök? Tudod, olyan besúgó. Mert ezek most is nagyon összetartanak ám! Amint elnézem, az összes jó fuvart neki juttatják a régi haverok. Te gürizel, mint az állat, ők meg zsebre vágják a hasznot. Én már csak utána járnék valahogy...

Pali csak a fejét ingatta, morgott is rá valamit, de hamar napirendre tér a dolog fölött. Sacit viszont nem hagyta nyugodni a kisördög. Néhány nap múlva azzal folytatta: – Ez a Janka is nagyon gyanús ám nekem, hogy a kezükre játszik. Viszi nekik a híreket. A saját férje ellen dolgozik? Nem értem... No, meg ahogy öltözködik... Már megbocsáss fiam, de olyan rövid szoknyákban szaladgál, hogy nem csoda, ha szűzen száll föl a villamosra, és terhesen száll le róla. A mi időnkben is nagy divat volt a mini, de én soha nem mutogattam volna ilyen szemérmetlenül a lábaimat, no meg a sejhajomat.

– Ahogy elnézem azokat a visszeres, görbe virgácsaidat, nem is csodálkozom rajta. A feleségemet meg hagyj békén, mert harapok!

Paliban persze nem állt meg a szó, elmondta Jankának, mit mondott az anyja. Ő meg azon sebtiben lerohant az irodába és szétvetett lábakkal, düh-től remegve állt meg az anyósa előtt.

– Mi bajod van neked az én besúgó családommal? Te beszélsz, aki pártcsoport bizalmi voltál, és havonta írtad a hangulatjelentéseket? A szoknyám hosszáról meg csak annyit, hogy az én férjem meg a fiam úgy hasonlítanak egymásra, mint két tojás. A te lányodnak meg tán magad se tudod, ki volt az apja.

– Micsoda? Még hogy én nem tudom, ki volt az apja? Te szemét ringyó, akinek az anyját kézről kézre, meg micsodáról micsodára adták a pártbizottsági elvtársak? Te mered kinyitni a szádát?

Mindaddig folyt a két asszony szócsatája, s talán hamarosan tettelegességgé is fajult volna a dolog, ha a férfiak föl nem figyelnek rá és be nem rohannak az irodába.

– Mi van az én kislánnyommal? – állt fenyegetően a menyé elé az öreg Pali.

– Mi lenne? Pont olyan, mint az anyja. Házhoz járój saját fogorvosa van.

– Miféle fogorvosa?

– Azt én nem tudhatom, de azt látom, hogy esténként ott tömik a kapuban.

– Takarodj a házamból, te aljas perszóna, mert szétverem a mocskos pofádat!... – emelte ütésre a karját az öreg Kovács. A fia meg elkapta a kezét és a falhoz lódította.

– Aki az én drága feleségemre kezét emel, annak én letöröm a karját! – ordította. – Még akkor is, ha az apám az illető.

– Aki az én feleségemet becsmérli, annak nincs helye az én házamban, akárki legyen is az.

– Igen, a te házadban? Hát akkor tisztázzuk, hogy kié is ez a ház, és ki van otthon benne! Meg azt is, hogy ki kit tart el. Az alját te loptad össze a szocialista gyáradból, de a tetejéhez semmi közöd. Az az enyém, meg az övé. Mi güriztünk érte. Ha nem tetszik, elmehetsz panaszra a kiscgazdái-dhoz. De hát azokat is megloptad! Elmentél velük tüntetni, aztán hazaloptad a transzparenst, hogy majd jó lesz gyújtósnak.

– Te mersz engem kioktatni, aki minden héten másik párt gyűléseire járkálsz, szimatolsz, mint egy kutya, és azt lesed, kit hogyan lehetne lefizetni egy-egy zsíros fuvarért? Te, aki az anyádat eladnád egy helyi képviselői mandátumért? Te, aki képtelen voltál elvégezni egy szar főiskolát? Gyere, Sacikám, menjünk inné! Én ilyen emberekkel nem tárgyalok. – Ezzel megfogta a neje karját és az ajtó felé hátrált az idősebb Pali. – És ne is számíts ránk többé semmiben!

– Azonnali hatállyal felmondok! – kiabálta az ajtóból az asszony.

– Rendben van – fordult el tőlük az ifjabb Pali. – Ezentúl nem ismerjük egymást. Ha netán mégis lenne valamiféle hivatalos dolgunk, lemagázlak benneteket. Holnap felhívom a földmérőket és leverik a határkarót. Átvál-lalom önök helyett a kerítés költségeit, és igyekszem minél előbb áthelyez-ni a cégem telephelyét. Most pedig megkérem önöket, hogy azonnal hagy-ják el a hivatali helyiségemet! Ha netán valamiféle kifogásuk lenne az el-hangzottakkal kapcsolatban, keressék fel bizalommal az ügyvédemet.

Másnap valóban megjelentek a földmérők, és egy hét múlva készen állt az új kerítés vadonatúj vaskapuvál, zöldre festve. A következő héten az esőálló tábla is felkerült a falra, rajta az égővörös felirattal: EZ A HÁZ ELADÓ!

– Nocsak... – hüledeztek a szomszédok – így bejött nekik az üzlet, hogy egyik napról a másikra nagyobb házat vesznek?

A jobban értesültek meg a régi ismerősök azonban csak bólogattak, és hal-kan suttogták egymás közt: „Hát bizony, így megy ez manapság. Egy udvar-ban három kutya nehezen, de három asszony aztán végképp nem fér össze.”